

מראי מקומות - בבא מציעא ס'

(א) אין מערבין פירות בפירות - ע' בשטמ"ק בשם הראב"ד דכ' דהיינו פירות יפין עם פירות שאינן יפין. ודייק הדרישה (ח"מ רכ"ח, ט') מדברי רש"י דלא ס"ל כן, מדלא הזכיר כלל יפים ורעים, רק כ' דלא יערבנו עם פירות של שדה אחרת, משמע אפי' אם שניהם שוים.

(ב) מפני שמשביחו - וכ' רש"י דאיצ"ל דיכול לערב ישנים עם חדשים, דמשביחו. והביא ההגהות הגר"א דהרא"ש (סי' כ"ג) חולק. וביאר הרא"ש "לפי שזה שקונה חדשים הוא רוצה לישנן, וישנים אין ראויין לישנן ויתקלקלו".

(ג) ובלבד שלא יתכוין לערב - פרש"י, ולהוציא קול לקנות הרוב ממקום משובח לערב בו ממקום אחר, וכו'. פי' הרא"ש (כ"ד) "שיתכוין לקנות רוב התבואה מטובה, שיצא עליו קול שקונה הכל ממקום הטוב, ויקנה גם ממקום רעה ויערבם יחד".

(ד) כל באמת אמרו הלכה היא - ע' בשו"ת חות יאיר (קצ"ב, כ"א) שהק' דבין לפרש"י, דבאמת היינו דהלכה פסוקה היא, ואין לגמגם בדבר, ובין למה שמשמע מפ"י הערוך, דהלכה היינו הלכה למשה מסיני, מה חידש לנו התנא בזה, הרי אם מערב המשביח יותר, ודאי תבוא עליו ברכה. ותי' דאולי הי' שייך לגזור אטו מערב רך עם קשה, א"נ למאי דמוקמינן דדוקא בין הגיתות שנו, א"כ שפיר יש לגזור אטו זמן שלא בין הגיתות. ועוד פי' דה"א דהלוקח יכול לטעון דרוצה לשתות היין לצורך בריאות, ובזה רך עדיף.

(ה) אבל נותן לו את שמריו - כ' הראב"ד (הובא בשטמ"ק) דהיינו לדעת רבנן לשי' ר"פ לעיל (מ:), אבל לר' ישמעאל אסור לערב שמרים, ולפי אביי דהתם צ"ל להיפוך, דר"י היא. עוד כ' דא"נ י"ל דשמרים של שמן שאני משל יין, דשל שמן פגום טפי, אבל כ"ע מודו דיכול לערב של יין.

(ו) אין מפרכסין לא את האדם - פרש"י עבד כנעני העומד לימכר. והק' הטל תורה, למה צריך לאסור משום אונאה, תיפוק לי' דאסור לאיש לצבוע שערותיו משום לא ילבש גבר שמלת אשה. ואף דעבד דינו במצוות כאשה, אבל ודאי צריך ללבוש כאיש, לפי שהאיסור לא ילבש הוא משום זנות, וא"כ הו"ל כאיש לענין איסור זה. וכ' דלכאו' צ"ל דמיירי בעבד שלא מל וטבל, וא"כ אינו מחוייב כלל במצוות, וא"כ כל האיסור הוא רק משום אונאה.

(ז) א"ל זבנן - פרש"י דכנעני הי', לפי שאחר החרבן אין ע"ע נוהג. אולם הרשב"א הביא מהראב"ד דישאל הי', ושכירות לזמן הי', ולאן מדין עבד עברי. והק' הרשב"א, א"כ מה השיב לו רבא ויהיו עניים בני ביתך, הרי אין לך עני גדול מזה שהוצרך למכור עצמו. גם הק' על רש"י, איך שייך לומר דהי' ע"כ, א"כ איך מוכר את עצמו, הרי רבו צריך למוכרו. ואם רבו שחררו, א"כ ישראל גמור הוא. וכ' דאולי מיירי בהפקירו רבו דעדיין צריך גט שחרור, אבל יכול למכור עצמו. אולם הוא כ' דמסתבר דערל הי' ומכירה ממש הוא [וצ"ע כוונתו בזה, אולי כוונתו לסתם גוי שמכר עצמו]. וע"ע ביעב"ץ בעמוד א' דכ' דאם הי' ע"ע, אז הי' מותר לפרכסו, שהרי מצוה הוא לפרנסו.

(ח) חזי דאנא קשיש מאבון - הק' הריטב"א ישנים, מה לי אם קשיש, הרי הדין בעבדים הוא לעולם בהם תעבודו. ולכן פי' כהראב"ד הנ"ל, דמיירי באדם שמכר עצמו לשנה או שנים, ולא הי' עבדות ממש. וכ' המהרש"א דמשום הידור זקנים אמרה, כדאי' בקידושין דר' יוחנן הוה קאים מקמי סבי דארמאי.

איזהו נשך

(ט) כיצד, לקח הימנו חטיטין... ויין אין לו, אסור - מבואר לקמן (סב:) דטעם דין המשנה הוא משום דאף דיצא השער של יין, מ"מ הרי עכשיו לא נתן לו מעות. ומבואר מפרש"י שם, דהיינו משום דטעם ד"אין לו ויצא השער"

מותר בדרך כלל, היינו משום דיכול המוכר עכשיו ללכת ליקח מהשוק באותו שער. אבל כאן, דמיירי דבא לחוב בדמיהן, ולא נתן לו הלוקח עכשיו שום מעות, א"כ אינו יכול לקנות היין בשער של עכשיו. אולם עדיין ק', א"כ למה צריך לכל הציור של חטים, לתני דהלוה לו מעות, ועכשיו בא ליקח יין במעות ההלוואה, ולתני דאם אין לו יין אסור. וכ' **התפארת ישראל** (יכין ו') דאה"נ שהי' יכול לומר כן, אלא לרבותא נקטי', לומר הציור של היתר בחיטין, דאף דאין לו חיטין, כיון דיצא השער ונתן לו המעות, מותר.

מותר בדרך כלל, היינו משום דיכול המוכר עכשיו ללכת ליקח מהשוק באותו שער. אבל כאן, דמיירי דבא לחוב בדמיהן, ולא נתן לו הלוקח עכשיו שום מעות, א"כ אינו יכול לקנות היין בשער של עכשיו. אולם עדיין ק', א"כ למה צריך לכל הציור של חטים, לתני דהלוה לו מעות, ועכשיו בא ליקח יין במעות ההלוואה, ולתני דאם אין לו יין אסור. וכ' **התפארת ישראל** (יכין ו') דאה"נ שהי' יכול לומר כן, אלא לרבותא נקטי', לומר הציור של היתר בחיטין, דאף דאין לו חיטין, כיון דיצא השער ונתן לו המעות, מותר.

מדשביק לריבית דאורייתא וקא מפרש דרבנן, (י)

וכו'- פרש"י דריבית דאורייתא דרך הלואה משמע, כדכתיב מרבה הוננו בנשך ובתרבית. וע' בתוס' ר' פרץ דגרס בדברי רש"י "מלוה הוננו", ולדבריו הראי' מהפסוק פשוט, אלא דהק' על רש"י דלא כתיב כן בכל הספרים. ולכן הוא פי' דלא כרש"י, אלא דקרא דאת כספך לא תתן לו בנשך משמע דרך הלואה, וכיון דסמכי' להא דובמרבית לא תתן אכלך, א"כ מסתבר דגם ובמרבית דרך הלואה הוא. והריטב"א (דג"כ גרס בפרש"י כמו התור"פ, וגם הק' עליו), כ' דלמדין מהא דכתיב את כספך לא תתן לו בנשך, דמשמע שלא אסרה תורה אלא כל שיש בו נשך ברור משעת נתינה. וע' במהר"ם דפי' דברי רש"י ע"פ גירסתנו, דהון הוא לשון כסף, ולא שייך בי' ריבוי כ"א דרך הלואה, דלא שייך בי' מקח.

י) והא קראי כתיבי נשך כסף וריבית אוכל-

פרש"י את כספך, וכו', ומדחלקו הכתוב לב' לאוין, תרתי ניהו. פי' **הרשב"א**, דכוונת רש"י לומר דאין קו' הגמ' שלא לעבור משום לאו דתרבית בכסף ובלאו דנשך באוכל. אלא הביאור הוא דנשך משמע לי' שנושך ומחסר ממון הלוה, ותרבית משמע לי' שמתרבה באותה הלואה ממון המלוה, והיינו דחלקו הכתוב בב' קראי. אולם הביא מהראב"ד דפירשה כפשוטו, שלא יעבור לאו דנשך באוכל ולא דריבית בכסף, וכ' הרשב"א דאינו נכון.

יב) ותסברא דאיכא נשך בלא תרבית ותרבית בלא נשך- הק' המהר"ם שי"ף, הא שפיר

היכי דמי, אי דאוזפי' ק' בק"כ, מעיקרא קיימי ק' בדנקא, ולבסוף קיימי ק"כ בדנקא, (ג)
וכו'- פי' הרמב"ן, דהגמ' סבר בהה"א דלענין נשך אזלי' בתר מעיקרא, שמשעה שהלוהו נשכו וחסרו ממון, ותרבית ליכא, שאין לשון תרבית אלא שמרבה ממנו, וזה לא יתרבה ממנו, דדנקא אוזפי' ודנקא שקיל מיני'. וע"ז השיב הגמ' דסוף סוף או אזלי' בתר מעיקרא או בתר בסוף, אי אזלי' בתר מעיקרא, לא נשך איכא וכו'.

אי' דאוזפי' ק' בק"כ, וכו'- ע' במחנה אפרים (ד)
 (רבית כ"ה), שהביא מש"כ המהרשד"ם דאם הלוה לחבירו סך מטבעות, ועכשיו הוזלו המטבעות, דצריך לשלם לו מה שהי' שוה מעיקרא. ותמה עליו המחנ"א מסוגיין, שהרי מבואר בסוגיין דאי אפשר לשלם לו הק"כ בשביל הק', אע"ג דעכשיו שוה הק"כ מה שהי' שוה הק' מעיקרא (וכ' דאע"ג דמעיקרא עשו איסור בהקציצה, מה בכך, הרי עכשיו זהו חיובו לשלם). וכיון דהגמ' חשיב זה לריבית, ע"כ אין שייך לומר דחייב לשלם לו כן, אע"כ דחייב לשלם לו רק המטבעות שהלוה לו, אע"ג דעכשיו הוזלו. **וע' באור שמח** (מלוה ד', י"ב) שמיישב קו' המחנ"א מסוגיין, וביאר דכיון דמעיקרא קצצו שישלם ק"כ בשביל הק', א"כ הו"ל כאילו קבעו שק' יהיו מעות ההלוואה, ועשרים יהיו הרבית, והוי כאילו התנה עמו שישלם לו הק' ממטבע ישנה, נמצא דהשתא כשזיל הפרוטות אי"צ לשלם לו הקרן אלא הק' ממטבעות ישנה. אבל כל זה אם התנה, אבל אם הלוהו סתם,

סתמא דעתו על המטבע היוצא אז בשעת הפרעון, וא"כ לכאו' צריך לשלם לו השויות שהוא שוה עכשיו.

(טו) אי בתר מעיקרא אזלת... אי בתר בסוף אזלת, וכו'- כ' ההגהות אשר"י דלדינא מספקא לן אי בתר מעיקרא או בתר בסוף אזלי, ולכן צריך להחמיר בב' האופנים של הגמ'. וע' בריטב"א שכ' דהי' פשוט להגמ' דבתר מעיקרא אזלי, מהא דכתיב לא תשימון עליו נשך, דמשמע דבתר מעיקרא אזלי. והביא ראי' לזה מהא דסאה בסאה מותר מדאורייתא, ורק מדרבנן אסור, ואם בתר בסוף אזלי, א"כ אפי' מדאורייתא צריך להיות אסור. וכ' דבאמת רק סאה בסאה אסור בכה"ג, משום דפירות יקירי וזילי, אבל בטבעא שרי לאוזופי מנה במנה, ואפי' מדרבנן [ואפי' אם לבסוף זילי הפרוטות].